

OVER HET VERSCHIL TUSSCHEN PITTA GUAJANA GUAJANA EN PITTA GUAJANA AFFINIS

door

A. HOOGERWERF

In 1776 beschreef P. L. S. Müller (Syst. Nat. Suppl., p. 145) naar aanleiding van in Oost-Java verzameld materiaal de nominaatvorm dezer pitta onder de naam *Turdus guajanus*, terwijl de in West-Java levende ondersoort *affinis* als *Myiothera affinis* in 1821 door Horsfield (Trans. Linn. Soc. London, vol. 13, p. 154) werd beschreven op grond van in Bantam verkregen materiaal. In Cat. Birds Brit. Museum (vol. XIV, 1888, p. 445/6) vatte Sclater deze beide soorten samen onder de naam *Eucichla cyanura*.

Robinson & Kloss (Treubia, vol. V, 1924, p. 279) noemden de Oost-Java vogels *Eucichla c. cyanura* en die van het Westen *Eucichla cyanura affinis*, welke naam ook door Bartels & Stresemann (1929) werd gebezigd. Later toonde Boden Kloss echter aan, dat de naam *cyanura* diende te worden gewijzigd in *guajana* (Journ. Mal. Br., Royal As. Soc., vol. IV, 1926, p. 161), terwijl Chasen in diens Handlist (1935) het geslacht *Eucichla* met *Pitta* vereenigde en deze brengt *Pitta guajana guajana* op voor Oost-Java en Bali en *Pitta guajana affinis* voor het Westen van dit eiland.

De oorspronkelijke beschrijving der beide ondersoorten hebben wij niet ter beschikking, maar Kuroda (Birds of the Island of Java, vol. I, 1933, p. 339) deelt ten aanzien van de nominaatvorm het volgende mede.

„*Characters*: — Very similar to *E. g. affinis* of W. Java, but the blue gorget much more broader (10 mm in width in ♂).

Adult ♂ (E. Java) — The ground-colour of underparts yellowish instead of brownish yellow as in *affinis* and the throat also whiter.

Adult ♀ (Bali) — “The ground-colour below of this *female* is not white as described in *Cat. B. Brit. Mus.* XIV. p. 446, but yellowish buff, and the throat is more white (HARTERT).”

Robinson & Kloss deelen te dien aanzien het volgende mede over een uit Oost-Java afkomstig exemplaar:

„This bird has the broad blue gorget figured by Daubenton (Pl. Enl.,

no. 355) ; it is replaced in Western Java by a form with a narrower breast-band for which we propose to use Horsfield's name, selecting Bantam as the type locality."

Teneinde na te gaan in hoeverre deze verschilpunten constant zijn en of mogelijk andere verschillen tusschen deze beide Java-vormen hieraan kunnen worden toegevoegd, hebben wij zes en twintig in het Museum beschikbare huidjes (20 ♂♂ en 6 ♀♀), afkomstig van West-Java vergeleken met vijf (4 ♂♂ en 1 ♀) in Oost-Java verzamelde balgen waarvan wij het resultaat hieronder mededeelen.

De hier voor ons liggende huidjes der vier mannelijke vogels van Oost-Java dragen inderdaad zonder uitzondering een vrij breede band op de hals, die 10, 11, 11 en 12 mm breed is, maar onder de West-Java vogels bevinden zich eveneens exemplaren met een breede band, want bij vijf voorwerpen meet deze 9, 11, 12, 12 en 12 mm! Bij alle overige exemplaren is deze echter inderdaad smaller, maar slechts bij een minderheid in belangrijke mate. De tint en teekening der onderdeelen is bij de serie voor ons liggende West-Java balgjes dermate variabel en de Oost-Java vogels passen daarin zóó volkomen, dat verschillen daarin n.o.m. beslist geen subspecifieke kenmerken kunnen leveren; evenmin zijn wij erin geslaagd andere verschillen in het vederkleed vast te stellen, die beide ondersoorten onderscheidbaar zouden kunnen maken. Hierdoor zijn de hierboven bedoelde vijf West-Java balgen met de breedste halsband op geen enkel punt in het vederkleed te herkennen van de vier van Oost-Java afkomstige huidjes. Kurodo (vide hierboven) noemt de grondkleur van de onderdeelen bij Oost-Java vogels (1 ♂) geelachtig in plaats van bruinachtig geel zooals bij *affinis*, maar bij onze Oost-Java vogels bevindt zich geen enkel exemplaar, dat op die deelen zóó geel is als vele *affinis*-exemplaren, en één huidje bevat zooveel bruin in de lichte tint der onderdeelen als slechts zeer weinige West-Java vogels hebben.

Bij de tot *affinis* te rekenen huidjes is de tint der onderdeelen bruinachtig zeemkleurig, geelachtig zeemkleurig, lichtgeel, goudgeel, bruinachtig geel, soms een weinig groenachtig getint geel, ook wel naar oranje of naar een kaneelkleur trekkend; bij de lichtste exemplaren trekt de tint bijna naar crème- of zeemkleurig getint wit. De donkere dwarsbandjes zijn doorgaans blauwachtig violet, soms een weinig blauwachtig getint donker sepia, bijna zwart.

Het wit op de kin en keel is geelachtig getint, bij Oost-Java vogels niet minder geel dan bij vele balgen van *affinis*; ook in de breedte der donkere dwarsbandjes op de onderdeelen is geen verschil constateerbaar tusschen

beide ondersoorten. Wel hebben verreweg de meeste West-Java vogels meer geel op de anaalstreek waar de dwarsbandjes grootendeels ontbreken, zoodat de Oost-Java voorwerpen hier donkerder zijn.

Ook de vrouwelijke exemplaren van *affinis* varieren nogal in de tint der onderdeelen, echter in veel geringere mate dan bij de ♂♂ het geval is. De lichte ondergrond der donkere bandjes is bij deze vogels ongeveer dezelfde als die bij de lichtste ♂♂ en is over het algemeen bruinachtig getint wit of zeemkleurig getint licht bruin en de donkere, sepia-achtige bandjes, die vaak bijna zwart zijn, hebben hoegenaamd geen blauw-violet glans. Het Oost-Java huidje is hiervan te onderscheiden door de helderder zeemkleurige, meer naar crème trekkende onderdeelen en de zeer geringe bandteekening op onderbuik en anaalstreek waardoor deze deelen bijna effen helder zeemkleurig getint zijn.

Standvastiger verschillen dan die in de tint en tekening van het vederkleed zijn vermoedelijk aanwijsbaar in de maten van de vleugel, de tarsus en de snavel, want van tien door ons gemeten balgen van *affinis* is er geen die in lengte van vleugel, tarsus en snavel de maximum-maten dier deelen bij Oost-Java vogels evenaart en de minimum-maten der *guajana*-balgjes vallen maar net in de maxima van *affinis*, hetgeen hieronder zij aangetoond.

<i>Pitta guajana guajana</i> (Oost-Java)		Gemiddelden:
(♂♂) Vleugel (niet „platgedrukt” gemeten):	105 - 109 mm	107.4
Tarsus	43 - 43.4 mm	43.2
Snavel (vanaf mondhoek gemeten):	31.3- 31.6 mm	31.5
(♀) Vleugels:	105 mm	
Tarsus:	42.3 mm	
Snavel:	33.1 mm	
<i>Pitta guana affinis</i> (West-Java)		
(♂♂) Vleugel (niet „platgedrukt” gemeten):	99 - 105.7 mm	102.5
Tarsus:	39.4- 43.8 mm	41.8
Snavel (vanaf mondhoek gemeten):	27.9- 31.3 mm	29.9
(♀♀) Vleugel:	97.9-105 mm	101.7
Tarsus:	38.6- 42.6 mm	41
Snavel:	29.2- 31.4 mm	29.8

In de lengte van den staart hebben wij geen onbelangrijke verschillen kunnen aantoonen bij enkele gemeten exemplaren. Vijf West-Java vogels hebben een staartlengte van 67, 71, 72, 75 en 76 mm en de vier Oost-Java vogels: 67, 70, 71 en 78 mm.

Chasen noemt als verspreidingsgebied van de nominaatvorm Oost-Java en Bali en geeft voor *affinis* als range op West-Java, terwijl Kuroda *affinis*

ook voor Midden-Java noemt zonder daarbij echter bewijsmateriaal te noemen.

De door ons onderzochte *guajana*-exemplaren stammen van het Idjen-Hoogland (2 ♂♂), van Nongkadjadjar (Tengger) en uit den diertuin te Soerabaja, terwijl het ♀ waarschijnlijk eveneens afkomstig is van den diertuin te Soerabaja, maar door aankoop zou zijn verkregen uit Taroe-ban, Madioen. Niet zoezeer de afwijkende tint der onderdeelen als wel de grootere lengte van vleugel, tarsus en snavel hebben ons doen besluiten dit als *guajana* gedetermineerde stuk inderdaad als zoodanig te beschouwen.

Een niet gedetermineerde balg van deze pitta (♀), verzameld te Djile-gong, Japara, even ten Noordoosten van Semarang gelegen, valt wat maten van vleugel, tarsus en snavel betreft echter goed in de *affinis*-klasse, want deze bedragen respectievelijk 102.5, 40.1 en 29.7 mm.

Uit de van Madioen afkomstige balg blijkt dus dat het verspreidings-gebied van de nominaatvorm zich verder naar het Westen uitstrekt dan tot nu toe bekend was en hetzelfde zal waarschijnlijk het geval zijn met vele andere, thans nog alleen voor Oost-Java opgegeven ondersoorten, zoodat het zeer aanbeveling verdient aan Java's centrale provincie ornithologisch belangrijk meer aandacht te besteden dan tot nu toe geschiedde.

September 1945.
